

پژوهش اختصاصی «روزنامه دریایی سرآمد» درباره یک میراث مشترک و فراموش شده بشری؛

نوروز دریایی؛ دریای پژوهی باعینک بینا فر هنگی

که با مرگ و تولد دوباره مرتبط هستند. این خدایان اغلب به عنوان نمادی از تجدید حیات و چرخه‌های طبیعت در نظر گرفته می‌شدند. بسیاری از آیین‌ها با هدف تسهیل گذار از مرگ به زندگی پس از مرگ و اطمینان از تجدید حیات روح برگزار می‌شدند. مصریان باستان اعتقاد داشتند که پس از مرگ، روح حیوانات در زمین‌های کشاورزی زمین، مراسم می‌شود. مراسم مومیایی‌سازی و ساخت اهرام، با هدف حفظ بدن برای زندگی پس از مرگ انجام می‌شد. بسیاری از تمدن‌های آمریکای جنوبی مانند مایاها و اینکاها، آیین‌های پیچیده‌ای مرتبط با مرگ و تجدید حیات داشتند. آن‌ها به چرخه‌های کیهانی و تولد دوباره خورشید نیز اعتقاد داشتند. در هندوئیسم، مفهوم چرخه تولد، مرگ و تولد دوباره (سامسارا) از اهمیت بالایی برخوردار است. هدف نهایی در هندوئیسم، رهایی از چرخه سامسارا و رسیدن به موکشا (رهایی) است. یونانیان باستان نیز به مفهوم تجدید حیات اعتقاد داشتند و خدایان مختلفی مانند پرسفونه را با این مفهوم مرتبط می‌دانستند. یکی از آیینهای مرتبط با دریا و تجدید حیات، آیین «اوشون» در فرهنگ یوروبایا (Yoruba) است. اوشون الهه آب، عشق، باروری و تجدید حیات در این فرهنگ است. اوشون به عنوان یکی از اوریشاها (ارواح مقدس) در آیین یوروبا شناخته می‌شود و نقش مهمی در مراسمهای مذهبی و فرهنگی دارد. در آیین اوشون، آب به عنوان نمادی از زندگی و تجدید حیات مورد استفاده قرار می‌گیرد. مراسمهای مختلفی برای بزرگداشت اوشون برگزار می‌شود که شامل رقص، موسیقی، و قربانی کردن هدایا به دریا و رودخانه‌ها است. این مراسمها به منظور جلب برکت، باروری و تجدید حیات در زندگی افراد و جامعه انجام می‌شود.

میترائیسم، آیینی رازآمیز بود که در ایران باستان پدید آمد و سپس در روم باستان گسترش یافت. در این آیین، مفهوم تولد دوباره و پیروزی نور بر تاریکی بسیار مهم بود. در زرتشتیسم، مفهوم تجدید حیات با مفهوم رستخیز مرتبط است. زرتشتیان به روز رستخیز اعتقاد دارند که در آن، مردگان زنده می‌شوند و جهان جدیدی آغاز می‌شود. در آیین زرتشتی، آب به عنوان یکی از عناصر مقدس پنج‌گانه شناخته می‌شود و دریا نیز به عنوان بخشی از این عنصر مقدس، مورد احترام بوده است. بسیاری از اساطیر به چرخه‌های کیهانی اشاره دارند که در آن جهان به طور مداوم نابود و دوباره آفریده می‌شود. این چرخه‌های کیهانی نمادی از تجدید حیات و آغاز دوباره هستند. در فرهنگ‌ها، خدایانی وجود دارند که با تجدید حیات، بهار و تولد دوباره مرتبط با آب و این خدایان اغلب به صورت جوانان جاودانه یا گیاهانی که هر ساله دوباره می‌رویند، تصویر می‌شوند. بسیاری از نمادها مانند آب، دریا، تخم‌مرغ، مار، پرندای که از خاکستر خود دوباره متولد می‌شود، و درخت زندگی، نمادهای تجدید حیات و تولد دوباره هستند. آیین‌هایی مانند «نوروز دریایی» در جنوب ایران نیز ریشه در باور به چرخه ی حیات دارد که آب و ی همان دریا را عاملی از این چرخه می‌دانند.

هر چند که امروزه در جنوب ایران از «نوروز دریایی» به عنوان تقویم و یا گاهشماری دریایی نام می‌برند اما این آیین رانمی‌توان محدود در چنین تعریفی کرد و بهتر است آیین‌های باستانی را ژرف‌تر کندوکاو کرد. زیرا نوروز برای ایرانیان و مردمان هم تمدن آن در هر جای دنیا تاریخ و تقویم مشخص دارد و نمی‌توان در آیین‌های دریایی به عنوان آغاز سال نو و آن هم در مرداد ماه دانست. مشابه ی نوروز دریا در سواحل شمالی خلیج فارس، در سواحل هند در اول اوت برگزار می‌شود. «نوروز دریایی»، جشنی است کهن و زیبا در جزیره قشم و برخی سواحل جنوبی ایران که ریشه در فرهنگ غنی دریانوردی مردمان این منطقه دارد. این جشن، نماد سیاست‌گذاری صیادان از دریا و نعمت‌هایی است که از آن به دست می‌آورند. «نوروز دریایی» به عنوان یک جشن ساحلی، با وجود تفاوت‌های فرهنگی و تاریخی، شباهت‌های زیادی

فرهنگ و باورهای انسان داشته باشیم. در همین راستا این مطالعه می‌تواند سرنخ مهمی از جایگاه آب و دریاها در آیین‌های باستانی جنوب ایران و آیینی مانند «نوروز دریایی» بدهد تا به کشف ژرف‌تر آیین‌های باستانی کمک کند. آب به دلیل نقش حیاتی آن در کشاورزی و رشد گیاهان، همواره با مفهوم باروری و حاصلخیزی هم مرتبط بوده است. بسیاری از آیین‌های باران‌خواهی و مراسم مرتبط با کشاورزی، با هدف تأمین آب کافی برای زمین و افزایش محصول انجام می‌شدند. در رودخانه‌ها و جاری شدن آب در زمین، همواره با افزایش حاصلخیزی و زایش طبیعت همراه بوده است. به همین دلیل، آب در فرهنگ‌های بسیاری به عنوان نمادی از باروری و تولد دوباره در نظر گرفته می‌شود. سومری‌ها و بابلی‌ها به آب به عنوان یک نیروی قدرتمند و زایا اعتقاد داشتند در یونان باستان، خدایان و الهه‌های بسیاری با آب و باروری مرتبط

غرب هند و شرق آفریقا با اسامی مختلف به چشم می‌خورند. به طور کلی اگر بخواهیم آیین‌های مرتبط به دریا به ویژه «نوروز دریایی» را به طور ریشه‌ای تحلیل کنیم به سه مورد اساسی آیین‌های مرتبط با دریا (آب)، آیین‌های مرتبط با باروری و آیین‌های مرتبط با تجدید حیات بر می‌خوریم. آب، به عنوان یکی از عناصر حیات‌بخش و اساسی در تمامی تمدن‌ها، همواره جایگاه ویژه‌ای در باورها، اساطیر و آیین‌های مختلف داشته است. این عنصر حیاتی، نه تنها به عنوان منبع حیات، بلکه به عنوان نمادی از پاک‌ی، تجدید حیات، باروری و حتی قدرت نیز مورد پرستش قرار گرفته است. در بسیاری از اساطیر، آب به عنوان ماده ی اولیه ی آفرینش جهان شناخته شده است. در اساطیر یونانی، اقیانوس (Oceanus) به عنوان خدای آب‌های اولیه و منبع همه چیز در نظر گرفته می‌شد. در اساطیر مصری نیز، نون (Nun) به عنوان اقیانوس اولیه و خالق همه ی موجودات شناخته می‌شد. غسل تعمید در مسیحیت، وضو در اسلام و آب تنی در آیین هندو نمونه‌هایی از این باور هستند. بسیاری از آیین‌های باران‌خواهی و مراسم مرتبط با کشاورزی، با هدف تأمین آب کافی برای زمین و افزایش محصول انجام می‌شدند. در برخی فرهنگ‌ها، آب به عنوان نمادی از قدرت و کنترل طبیعت در نظر گرفته می‌شود. خدایان آب در بسیاری از اساطیر، قدرت کنترل سیل، طوفان و خشکسالی را داشتند. سومری‌ها و بابلی‌ها به آب به عنوان یک نیروی قدرتمند اعتقاد داشتند و خدایان آب مانند انکی و انا را پرستش می‌کردند. آن‌ها مراسم مختلفی برای طلب باران و برکت از این خدایان برگزار می‌کردند. مصریان باستان نیز به نیل به عنوان رودخانه حیات نگاه می‌کردند و مراسم بسیاری برای تقدیس آن برگزار می‌کردند. آن‌ها اعتقاد داشتند که نیل منبع حیات و باروری است و سالانه با طغیان خود، زمین‌های کشاورزی را حاصلخیز می‌کند. در هندوئیسم، آب به عنوان یکی از پنج عنصر مقدس (پانچ‌مهاپوتا) شناخته می‌شود و در بسیاری از آیین‌های مذهبی مورد استفاده قرار می‌گیرد. رود گنگ نیز به عنوان رود مقدس شناخته شده و سالانه با طغیان خود، زمین‌های کشاورزی را بسیاری از تمدن‌های آمریکای جنوبی مانند مایاها و اینکاها، آیین‌های پیچیده‌ای مرتبط با آب و دریا داشتند. آن‌ها به آب‌های زیرزمینی و چشمه‌ها به عنوان نمادی از دریا و باروری اعتقاد داشتند و مراسم قربانی و نیایش برای خدایان آب برگزار می‌کردند. آب به عنوان یک عنصر حیاتی و اساسی در تمامی تمدن‌ها، همواره جایگاه ویژه‌ای در باورها، اساطیر و آیین‌های مختلف داشته است. آیین‌های مرتبط با آب و دریا، نشان‌دهنده اهمیت این عنصر در زندگی انسان و ارتباط عمیق او با طبیعت است. با مطالعه این آیین‌ها می‌توان به درک بهتری از باورها، ارزش‌ها و جهان‌بینی تمدن‌های مختلف دست یافت. در ادیان ابراهیمی نیز آب نقش بسیار مهمی دارد. آب به عنوان نمادی از پاک‌ی شناخته می‌شود و در بسیاری از آیین‌های مذهبی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در یهودیت، آب نمادی از پاک‌ی و تطهیر است و در بسیاری از آیین‌های مذهبی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در اسلام، مسلمانان قبل از انجام نماز و ورود به مسجد وضو می‌گیرند و با آب بدن خود را پاک می‌کنند. آب در فرهنگ‌های مختلف به عنوان داروی شفابخش شناخته می‌شد و برای درمان بیماری‌ها مورد استفاده قرار می‌گرفت. در برخی فرهنگ‌ها، آب به عنوان نمادی از گذر به دنیای دیگر شناخته می‌شد و در مراسم تدفین مورد استفاده قرار می‌گرفت. این عنصر مرموز و قدرتمند، از دیرباز تاکنون منبع الهام و ترس برای انسان بوده و به همین دلیل در بسیاری از آیین‌ها و باورهای مذهبی جایگاه ویژه‌ای داشته است. مطالعه ی آیین‌های مرتبط با آب و دریا، به ما کمک می‌کند تا درک عمیق‌تری از تاریخ،

مندا دیگری از آیین «نوروز دریایی» در جنوب ایران می‌تواند همین اعتقاد به باروری آب و دریا باشد که برآیند آن نعمات حاصل از آن و کمک به معیشت انسان‌های سواحل نشین بوده است که موجب شکرگزاری را پدید می‌آورده است. در فرهنگ‌های دیگر، تجدید حیات را با چرخه‌های طبیعی مانند تغییر فصول، طلوع و غروب خورشید و ماه، و جزر و مد دریا مرتبط دانسته‌اند. این چرخه‌ها به عنوان نمادی از مرگ و تولد دوباره در نظر گرفته می‌شدند. تجدید حیات، مفهومی است که از دیرباز در باورهای بشری جایگاه ویژه‌ای داشته است. انسان‌ها از گذشته‌های دور، به دنبال یافتن راز جاودانگی و تجدید حیات بوده‌اند. این جستجو در قالب آیین‌ها و باورهای مختلفی نمود پیدا کرده است. یکی از عناصر اصلی در بسیاری از آیین‌ها، دریاها و به ویژه چرخه‌های طبیعی آن مانند جزر و مد است. دریا، به عنوان نمادی از زندگی و تجدید حیات، در بسیاری از آیین‌ها نقش محوری داشته است. در بسیاری از اساطیر، خدایانی وجود دارند